

Umsögn frumvarpi til laga

um breytingu á kosningalögum, nr. 112/2021 (lækkun kosningaaldurs)

Stjórn Ungheilla þakkar stjórnskipunar-og eftirlitsnefnd Alþingis fyrir að senda ráðinu umsagnarbeðni og hrósum við framtaki nefndarinnar að hafa leitað til barna og ungmenna. Ungheill tekur undir umsögn Landssambands ungmennafélaga um hið sama frumvarp.

Börn og ungmenni hafa áhrif

Ungt fólk á heimsvísu hafa krafist til réttar síns að taka þátt í því lýðræðis samfélagi sem við búum í. Ungt fólk hefur verið drifkraftur í samfélagslegum byltingum, til dæmis #metoo, loftslagsverkföllinn, réttindabaráttu hinsegin einstaklinga og fólk á flóttu, og byltinguna í framhaldsskólum varðandi kynbundnu ofbeldi. Ungmenni eru mun róttæknari og sjá heiminn með öðru sjónarhorni en þeir sem eldri eru. Þátttaka ungs fólks mun stuðla að nýsköpun og betra samfélagi.

Nauðsynleg fræðsla

Helstu rökin gegn lækkun kosningaaldurs eru þau að 16 og 17 ára börn hafa ekki þann þroska til að kjósa. Ungheill er á þeirri skoðun að aldur og þroski er ekki vandamálið, heldur skortur á upplýsingaflæði, fræðslu um stjórnmál og um kosningakerfið sem er höfðað til barna og ungmenna.

Samband íslenskra framhaldsskólanema (SÍF) og Landssamband ungmennafélaga (LUF) hafa haldið utan um verkefnið #ÉgKýs í framhaldsskólum landsins. Þar lærir ungt fólk að kjósa og er verkefnið hvetjandi fyrir ungmenni að taka þátt í kosningum þegar þau hljóta kosningarétt. Samkvæmt tölfræði SÍF og LUF hefur kjörgegni ungmenna á aldrinum 18-19 ára aukist eftir verkefnið hóf að stað, eða um 9,5% milli árána 2016-2017. Þessi umtalaða hækkun á kjörgegni sýnir fram á að því fyrr sem ungmenni auðlast fræðslu um kosningakerfið, því meiri aukning er á kjörgegni og þátttaka ungmenna í lýðræði. Skólaskylda endar þó eftir grunnskólann, og þar með fara ekki allir í framhaldsskóla þar sem #ÉgKýs á sér stað.

Það er bráðnauðsynlegt að kenna stjórn málafræði og kosningakerfið í grunnskólum til að tryggja þess að öll börn hljóti fræðslu um hvernig þau geta fullnýtt lýðræði sitt. Við sjáum þátttöku ungmenna í lýðræðislegri kosningu lykilatriði til að tryggja raunverulegt lýðræði í okkar samfélagi.

Brot á réttindum barna

Nýlega dæmdu hæstiréttur Nýja-Sjálands þess að 18 ára aldurstakmark á kosningum er mannréttindabrot gegn ungmennum. Ungheill tekur þeim dómi alvarlega og krefst þess að Ísland verður til fyrirmyndar í mannréttindum ungs fólks.

Þátttaka og lýðræði barna er ritaður í Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna (12, 13, og 14.gr). Þær greinar tryggja rétt barna að tjá sínar skoðanir og til þátttöku. Barnasáttmáli SP hefur verið lögfestur í íslenskum lögum síðan árið 2013 og bera stjórnvöld og aðrir fullorðnir lagalega skyldu til að tryggja þess að hann verður framfylgdur. Núverandi kosningaraldur skarist í ákvæði í Barnasáttmála SP. Stjórnvöldum ber skyldu að virða skoðun barna (12.gr), börn eiga frelsi til að deila hugmyndum sínum (13.gr) og börn hafa skoðana og trúarfrelsi (14.gr). 16 og 17 ára eru enn börn og eiga stjórnvöld að tryggja þeirra réttindi.

Þegar börn eru komin á 16. ár þurfa þau að greiða tekjuskatt. Sá peningur fer í ríkissjóð og stjórnvöld taka ákvörðun hvað er gert við þann peninginn. Allir sem greiða tekjuskatt ættu að hafa rétt til þess að segja til hvernig sá peningur er eyddur. Eina leiðin fyrir almenning að ákveða hvernig fjármagn ríkisins er nýtt er í gegnum kosningar. Börn á aldrinum 16-17 ára hljóta ekki þau sömu réttindi og aðrir skattgreiðendur, sem er óboðlegt í lýðræðissamfélagi.

Ísland hefur enn ekki sett skýra ungmennastefnu (e. National Youth Policy) þrátt fyrir ítrekun Evrópuráðsins, og er Ísland eitt af örfáu löndum í heiminum sem á enn eftir að innleiða heilræna ungmennastefnu. Metnaðarleysi íslenskra stjórnvalda að innleiða ungmennastefnu er birtingarmynd á skorti á forgangsröðun þeirra að réttindum barna og ungmenna. Íslensk stjórnvöld þurfa að taka sig á varðandi lýðræðisrétt barna. Við sjáum

lækkun kosningaaldurs vera kjörið tækifæri Íslands til að vera til fyrirmyndar aðra þjóða og vera leiðandi í lýðræðisþátttöku ungmenna.

„Við erum framtíðin, við erum núna.”

„Við erum framtíðin, við erum núna” er slagorð Ungheilla. Börn og ungmenni eru framtíðin og ákvarðanir sem hafa langtíma áhrif á samfélagið þurfa að vera gerðar í samráði við börn og ungmenni. Málefni eins og loftslagsáhrifin, menntakerfið, frístundastörf, heilbrigðismál, samgöngumál og jafnréttismál eru dæmi um mál sem hefur bein áhrif á börn og ungmenni. Það er þó oft gleymt því að málefni sem varða fullorðna muna einn dag hafa áhrif á núverandi börn og ungmenni, eins og verkalýðsmál, málefni aldraða og húsnæðismál.

Flest ef ekki öll mál sem koma á borðið í sveitarstjórn og á Alþingi snerta börn og ungmenni. Þess vegna er óboðlegt að ungmenni fá ekki að hafa völd yfir hverjir muna taka ákvörðun fyrir þeirra eigin hönd. Ef núverandi kosningaraldur viðheldur sér, þá er verið að neita þátttöku ungs fólks. Frambjóðendur til kosninga gætu horft á sjálfráða einstaklinga sem einu umbjóðendum sína, og hafa þar með ekki réttindi og hagsmuni barna og ungmenna sem leiðarljós í sinni vinnu.

Ungheill, ungmennaráð Barnaheilla styður frumvarpi til laga um breytingu á kosningalögum (lækkun kosningaaldurs). Lækkun kosningaaldurs 16 ára aldurs er ekki aðeins stórt skref í réttindabaráttu barna og ungmenna, en einnig sönnun að stjórnvöld vilja í raun hlusta á raddir og skoðanir barna og ungmenna.

Við erum framtíðin, við erum núna!

Virðingarfyllt

- stjórn Ungheilla, ungmennaráð Barnaheilla

Undirritar Aníta Sóley Scheving Þórðardóttir, formaður Ungheilla

